

A8

Söndag 13 mars 2022 SYDSVENSKAN

KRIGET I UKRAINA

RYSK GAS OCH OLJA

Gasledningen Nord Stream 2, fotograferad i Lubmin i norra Tyskland. Ledningen, som går från Ryssland till Tyskland under Östersjön, var driftsklar den 1 januari 2022. Men som en följd av den ryska upptrappningen mot en invasion av Ukraina meddelade Tysklands förbundskansler i slutet av februari att processen för licensiering pausats.

FOTO: MICHAEL SOHN/AP

Omställningen till hållbar

■ **Kriget gör det svårt för Europas länder att köpa rysk gas och olja som finansierar militär upprustning.**

Klimatforskaren Björn-Ola Linnér ser en möjlighet öppnas: Europas energiomställning får en knuff framåt. Men som helhet är kriget dåligt även för klimatet, poängterar han.

Som ledare för forskningsprogrammet Mistra Geopolitics studerar Björn-Ola Linnér sambandet mellan geopolitik och klimatförändringar.

Han och hans forskarkollegor har länge varnat för hur EU, framför allt Tyskland, blivit allt mer beroende av rysk gas.

– Det är en klimatrisk genom att man läser in sig i ett fossilt beroende och samtidigt en risk för minskad geopolitisk stabilitet, säger Björn-Ola Linnér, som är professor vid Linköpings universitet.

Rysslands importintäkter från gas och olja stod, enligt Reuters, för 36 pro-

cent av landets statsbudget förra året.

– Framför allt naturgasen ger enorma intäkter – som Ryssland pumpat in i sin krigsindustri och militärmakt, säger Björn-Ola Linnér.

För länderna som nu fördömer den ryska invasionen av Ukraina är det svårt att fortsätta köpa rysk energi.

I veckan införde USA ett embargo mot import av ryska energiråvaror. Och i tisdags presenterade EU-kommissionen en plan med det långsiktiga målet att unionens länder inte ska köpa någon rysk energi alls år 2030.

Björn-Ola Linnér välkomnar vändningen.

– Men det är tragiskt att det skulle behöva gå så här långt innan vi insåg att det här är ohållbart.

Ett krig är till sin natur dåligt för klimatet, understryker Björn-Ola Linnér.

– Krig är fiende till alla sociala reformer. Vi riskerar att tappa flera viktiga år i klimatomställningen. – Men för att hitta något gott i det, ser vi nu en enorm beslutsamhet i att minska Europas energiberende av Ryssland. Skälen är geopolitiska, men det kommer att vara till nytta för klimatet genom att energiomställningen får en ordentlig knuff framåt.

Det förslag som EU-kommissionen presenterade i tisdags utgår från den gröna omställningen. Mer stöd och snabbare tillstånd för förnybar energi ingår i planen.

– Enligt energiexperterna är det inte någon akut kris. Vi går mot en varma-

”Krig är fiende till alla sociala reformer. Vi riskerar att tappa flera viktiga år i klimatomställningen. Men för att hitta något gott i det, ser vi nu en enorm beslutsamhet i att minska Europas energiberende av Ryssland.”

Björn-Ola Linnér, klimatforskare.

re säsong. Men beroende på hur kriget utvecklar sig kan det komma en rekyl nästa vinter. Risken finns att vissa länder vill fortsätta använda kolkraft eller fördröja omställningen, säger Björn-Ola Linnér.

André Månberger vid Lunds tekniska högskola studerar energisäkerhet. Han har svårt att se hur naturgasen som framför allt Tyskland köpt av Ryssland snabbt ska kunna ersättas med import från andra länder av flytande gas, LNG.

– Det saknas kapacitet: tankfartyg och terminaler och annat. Nu har Tyskland sagt att man ska bygga nya anläggningar. Men det går inte att skala upp hur snabbt som helst, säger han.

Eftersom naturgas är låst i pipelines är det svårt att snabbt skifta leverantör i väntan på en omställning till fossilfritt. Före invasionen kom 40 procent av Europas gas från Ryssland.

– Länderna i EU har

helt olika möjligheter att parera det, säger André Månberger.

Tyskland, som var en stark förespråkare för gasledningen Nord Stream från Ryssland under Östersjön, har i stor utsträckning byggt sin kärnkraftsavveckling på gasuppvärmning.

– Där finns det möjlighet att istället värma upp bostadshusen med el och värmepumpar som också är effektivare, säger André Månberger.

Röster höjs nu också för kärnkraftsutbyggnad.

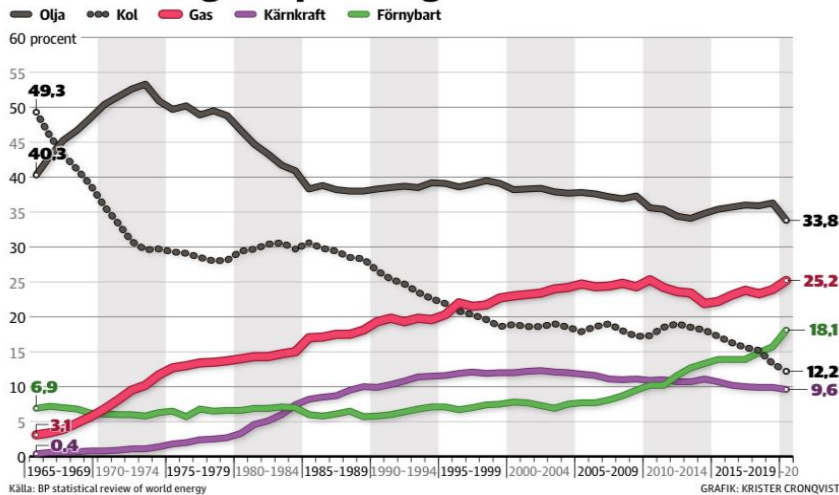
– Men ska det verkligen resultera i att mer kärnkraft byggs, eller att reaktorer återstartas, krävs det politiska beslut om statliga garantier eftersom det handlar om väldigt stora investeringar, säger André Månberger.

Summan av alla förändringar som nu sker är nästan omöjlig att överblicka, säger han. Men en återblick kan ge vägledning.

Så fördelar sig Europas energikonsumtion

Björn-Ola Linnér och hans klimatforskarkollegor har länge varnat för hur EU:s beroende av rysk energi innebär klimat- och säkerhetsrisker.

FOTO: LINNÉPINGS UNIVERSITET

Energiforskaren André Månberger ser viktiga mönster i historien. Teknikframsteg har gjort att energibehoven blivit betydligt mindre än förväntat.

FOTO: INGEMAR D KRISTIANSEN

energi skyndas på

–Historien har visat att vi snabbt kan minska våra energiberoenden och bygga om systemen. Det är vid sådana här tillfällen som stora förändringar kan ske.

Ett närliggande exempel, säger André Månberger, är coronapandemin. Då långtidsparkerades bilar och flygplan och kontorsanställda växlade om till distansarbete.

–Det visade att det fanns stora möjligheter att påverka användningen av olja, som står för 30 procent av all energianvändning i världen.

Han tänker också på 1970-talets oljekriser då energihushållning och substitut till olja slog igenom. I USA, där bilarna hade blivit allt större, slog bränslesnåla fordon igenom.

–Responsten i Sverige och många andra länder blev en stor utbyggnad av kärnkraft. Samtidigt ökade bioenergi till uppvärmning.

Kanske, säger André Månberger, kan dagens

FAKTA

Så vill EU bryta beroendet av rysk energi

■ EU-kommissionen presenterade i veckan ett förslag på en ny energiplan. Målet är att EU-länderna från 2030 ska klara sin energiförsörjning utan inköp från Ryssland.

■ **Detta ingår i den föreslagna strategin:**

■ Krav på medlemsländerna att bygga upp ordentliga gaslager.

■ Uppmuntran till gemensam upphandling av gas, exempelvis genom skatteåtgärder.

■ Uppmaning att utöka leveranserna av flytande naturgas (LNG) från andra länder än Ryssland.

■ Kommissionens grundlinje ligger samtidigt fast: Det är den gröna omställningen som verkligen ska skapa förändring, med mer stöd och snabbare tillstånd för förnybar energi.

■ Källa: TT

pressade energiläge lägga grund för ett fossilfritt och effektivt energisystem. En bredare acceptans är en viktig nyckel.

–Om människor i gasuppvärmda hem sänker sin inomhustemperatur under vinterhalvåret och fler väljer kollektivtrafik istället för privatbilar så bidrar det till mer säkerhet i världen och har effekt på omställningen.

Samtidigt påminner André Månberger om en av historiens viktigaste lärdomar: framtiden är oviss.

–Historiskt har man alltid överskattat det framtida energibehovet i långsiktiga prognoser. Man har inte räknat med teknikutveckling och effektivisering och varit väldigt fel ute.

–Det är väldigt svårt att på förhand veta hur möjligheterna ser ut, säger André Månberger.

TEXT: ELIN FJELLMAN
elin.fjellman@sydsvenskan.se

FAKTA

EU:s energi från Ryssland

■ Av EU:s energikonsumtion står fossila bränslen totalt för runt 60 procent. Merparten av det importeras – inte minst från Ryssland.

■ **Här är de största leverantörerna till EU (med procent-siffrorna inom parentes):**

■ **Olja:** Ryssland (27), Norge (8), Kazakstan (8), USA (8).

■ **Gas:** Ryssland (45), Norge (23), Algeriet (12), USA (6), Qatar (5).

■ **Kol:** Ryssland (46), USA (15), Australien (13).

■ Källa: TT/EU-kommissionen

